

ΚΚΕ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΕΣ;

πρωτοβουλία από το
αντιεξουσιαστικό
στέκι παντείου

// στο ισόγειο του γυάλινου κτιρίου //

Ιανουάριος 2009

ΚΚΕ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΕΣ (1ο μέρος) [1]

Στις πρόσφατες κινητοποιήσεις των αγροτών σχετικά με τη δυσχερή θέση στην οποία έχουν υπεισέλθει λόγω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της ΕΕ, το ΚΚΕ δήλωνε την αδιαφιλονική συμπαράστασή του προς την κοινωνική αυτή ομάδα. «*Ενωμένη σαν γροθιά παραμένουν οι αγωνιστές της αγροτιάς στα ενισχυόμενα συνεχώς και με νέες δυνάμεις μπλόκα, σ' ολόκληρη τη χώρα, διαμνύοντας στην κυβέρνηση ότι δεν είναι διατεθειμένοι να κάνουν βήμα πίσω, απαιτώντας την ικανοποίηση των δίκαιων αιτημάτων του αγροτικού κόσμου*»[2].

Πιο συγκεκριμένα, η Γενική Γραμματέας του ΚΚΕ, Αλέκα Παπαρήγα, σε συνέντευξη Τύπου που έδωσε στη Λάρισα την Παρασκευή 9 Ιανουαρίου και αναφερόμενη στο αγροτικό ζήτημα, μίλησε για «*συμμαχία αγροτών, εργατών και αυτοαπασχολούμενων*». Ανέφερε ότι είναι αναγκαία η αλλαγή κριτηρίων αντιμετώπισης των αγροτικών προβλημάτων και υπογράμμισε την ανάγκη μια νέας λαϊκής εξουσίας κτλ. κτλ.

Στην ομιλία της γύρω από τη συζήτηση στη Βουλή για την αγροτική πολιτική στις 3/5/2007, δήλωνε πιο συγκεκριμένα: «*Το αγροτικό πρόβλημα εκδηλώνεται πολύπλευρα... Πριν από όλα, έχουμε στασιμότητα της αγροτικής παραγωγής και ταυτόχρονα συγκέντρωση της αγροτικής παραγωγής και της γεωργικής γης σε όλο και λιγότερα χέρια. Όλα αυτά τα οποία είπε ο πρωθυπουργός ως μέτρα υπέρ της αγροτιάς δεν είναι τίποτα άλλο από μέτρα που μπορούν να τα αξιοποιήσουν οι εμποροβιομήχανοι, που δρουν στον τομέα της αγροτικής, της γεωργικής παραγωγής. Αυτοί μπορούν να επωφεληθούν από το ΦΠΑ, από τα πάντα. Αυτοί μπορούν να επωφεληθούν. Ο μικρομεσαίος αγρότης, ο φτωχός αγρότης δεν κερδίζει τίποτα από αυτά, γιατί με το ψίκουλο που παίρνει δεν μπορεί να αναπληρώσει το καρβέλι που χάνει καθημερινά*»[3]. Ακόμη προσθέτει: «*Εμείς διεκδικούμε την ανακούφιση της μικρομεσαίας αγροτιάς. Διεκδικούμε κάποια ανακούφιση και κάποιες λύσεις που βελτιώνουν τη ζωή τους και αφήνουν την προοπτική ανοιχτή...*»[3] Στη συνέχεια η Α. Παπαρήγα αναφέρεται στο βασικό πρόβλημα της συγκέντρωσης της αγροτικής παραγωγής διευκρινίζοντας: «*Όλοι μιλάνε για αγροτιά, αλλά εμείς ξεκαθαρίζουμε ότι μιλάμε για το φτωχό αγρότη. Μιλάμε αποκλειστικά μόνο γι' αυτόν. Οι άλλοι δεν έχουν ανάγκη την υπεράσπισή μας... Εδώ υπάρχουν δύο δρόμοι λύσης του ζητήματος. Ο ένας δρόμος είναι αυτός που ακολουθείτε χρόνια τώρα, Ευρωπαϊκή Ένωση, Νέα Δημοκρατία, ΠΑΣΟΚ και τούμπαλιν. Να φύγει ο μικρομεσαίος από τη μέση και να κυριαρχήσει το μεγάλο καπιταλιστικό νοικοκυριό. Ο άλλος δρόμος είναι ο διαφορετικός, δηλαδή η συνεταιριστικοποίηση του μικρομεσαίου, ο παραγωγικός συνεταιρισμός. Βεβαίως, αυτό απαιτεί διαφορετικές*

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Το άρθρο αυτό αναδημοσιεύεται από την ιστοσελίδα <http://aixmi.wordpress.com/> του οποίου οι συντάκτες συμμετέχουν και στο Αντιεξουσιαστικό Στέκι Παντείου.

[2] <http://www2.rizospastis.gr/wwwengine/story.do?id=1134541>

[3] <http://www.kke.gr/PolitDrast/Boylh/omiliaPap0507.html>

[4] Βλ. Κώστας Βεργόπουλος Σαμίρ Αμίν, «*Καπιταλισμός και αγροτικό ζήτημα Δύσμορφος Καπιταλισμός*», Εξάντας, Αθήνα 1975, σ. 188.

[5] Βλ. «*Κομμουνιστική Επιθεώρηση*», τ. 3, 1923, σ. 113.

[6] Βλ. «*Κομμουνιστική Επιθεώρηση*», τ. 4, 1924, σ. 257, 271, 306 - 310.

[7] Βλ. Γιάννη Κορδάτου, «*Ιστορία του αγροτικού κινήματος στην Ελλάδα*», Μπουκουμάνης, Αθήνα 1973, σ. 242.

[8] Βλ. στο ίδιο, σ.242.

[9] Βλ. «*Ριζοσπάστης*», Αθήνα 1/5/1921.

[10] Ο Αβραάμ Μπεναρόγια ήταν ένας αυτοδίδακτος Εβραίος εργάτης της Θεσσαλονίκης και ιδρυτικό μέλος του ΣΕΚΕ (ΚΚΕ). Αποκλείστηκε τελικά από αυτό το 1924.

[11] Ο Γ. Γεωργιάδης, ιδρυτικό μέλος του ΣΕΚΕ (ΚΚΕ) και μέλος του Π.Γ. Απομακρύνθηκε τελικά από το κόμμα το 1923.

[12] Βλ. Σ. Μάξιμος, «*Μικρή αγροτική ιδιοκτησία και καπιταλιστική συγκέντρωση*», επιθεώρηση Σπάρτακος, Φεβρουάριος - Μάρτιος 1932.

πτωματικά εξέφραζαν πότε την «μπολσεβίκικη» και πότε την ομορτυουνιστική του τάση. Το γεγονός αυτό δεν είχε μόνο επίδραση στην ιδεολογική φυσιογνωμία του κόμματος, αλλά, το κυριότερο, είχε άμεση επίδραση στη δυναμική και στις διεκδικήσεις του αγροτικού κινήματος της εποχής.

πολιτικές προϋποθέσεις, αλλά ως αίτημα αντικειμενικά είναι επίλυση και σήμερα, ως τρόπος επίλυσης δηλαδή και ξεπεράσματος των οποιωνδήποτε μειονεκτημάτων που έχει ο μικρός κλήρος, η μικρή ιδιοκτησία, η μικρή παραγωγή... Η συγκέντρωση δε φαίνεται μόνο από το τί έχει τυπικά ο κάθε αγρότης σήμερα, αλλά και από το αν το καλλιεργεί ο ίδιος και μπορεί να ζήσει από την καλλιέργεια».[3]

Είναι όμως τα πράγματα από την πλευρά του ΚΚΕ και της σοσιαλιστικής σκέψης έτσι όπως θέλει να τα παρουσιάζει; Στο λαϊκίστικο καιρό μας τα κόμματα της Αριστεράς και ιδίως του ΚΚΕ -για το οποίο θέλουμε να μιλήσουμε εδώ- σπεύδουν ανυπόληπτα να επωφεληθούν συνθηματολογικά και κομματικά τις όποιες κοινωνικές αντιδράσεις αλλά και να ευνοχίσουν πολιτικά τους ανένταχτους ανθρώπους. Το ζήτημα όμως περιπλέκεται όταν το ΚΚΕ δηλώνει την αδιαφιλονίκητη συμπαράστασή του και την καπήλευση της αγροτικής δυσαρέσκειας. Και εδώ πλέον τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά όσο φαίνονται. Η πολιτική σύγχυση αλλά και το θεωρητικό ξεθώριασμα του ΚΚΕ και των μελών του είναι έκδηλο και ιδίως όταν αγγίζει το ιδιόμορφο αυτό θέμα του αγροτικού ζητήματος. Το ζήτημα αυτό δεν εξαντλείται στη σοβαροφανή συνθηματολογία τύπου Ρίτσου ούτε διαβάζεται χτυπώντας ένα τεράστιο σοβιετικό γκονγκ από το γραφείο του Περιεσού.

Αυτό που πρέπει να αποσαφηνιστεί, και ιδίως σε όσους θέλουν να δηλώνουν γνήσιοι απόγονοι και θεματοφύλακες του Μαρξισμού, είναι το **θεωρητικό έλλειμμα που ακολουθεί το αγροτικό ζήτημα αλλά και την κοινωνική τάξη του αγρότη. Ο αγρότης για τη σοσιαλιστική σκέψη αντιμετωπιζόταν πάντα ως ένα πρόσωπο ύποπτο και αινιγματικό, σε μόνιμη αντίθεση με ολόκληρη την υπόλοιπη κοινωνία.** Η ιδιομορφία του αγροτικού ζητήματος που προέκυψε από τις ιδιοκτησιακές ανακατατάξεις ήδη από τη φεουδαρχία στον πρώιμο βιομηχανικό καπιταλισμό, γίνεται ακόμη πιο εμφανής από τις αρχές του 19ου αιώνα καθώς δεν εξετάζεται κάτω από το πρίσμα της επιστημονικής έρευνας. Η αστική περιφρόνηση προς την αγροτική ζωή ενώθηκε με εκείνη του οικονομολόγου έναντι της παραγωγής σε μικρή κλίμακα, διαποτίζοντας από πολύ νωρίς ακόμη και τη σοσιαλιστική σκέψη που είχε την τάση να **θεωρεί ως «αντιδραστικό» κάθε τι που εμπόδιζε την «προοδευτική» εξέλιξη της παραγωγής προς τη συσσώρευση και τη συγκέντρωση ή «κοινωνικοποίηση της παραγωγής».** Αυτή η ιδιομορφία του αγροτικού ζητήματος **ανάγκασε και τους ίδιους τους Μπολσεβίκους, κατά τα έτη 1920-30 στη σοβιετική Ρωσία, να αισθάνονται τη γεωργία ως ένα «μεγάλο εφιάλτη».**

Στη μαρξιστική θεώρηση της κοινωνίας και της ταξικής διάρθρωσης της παραγωγής, η διερεύνηση αυτής της σημαντικής κοινωνικής τάξης των αγροτών αλλά και γενικότερα του

αγροτικού ζητήματος, δεν κατέλαβε εκ προοιμίου μια προνομιούχα θέση. Οι πατέρες του επιστημονικού και επαναστατικού σοσιαλισμού, οι Καρλ Μαρξ και Φρίντριχ Ένγκελς, στα κεφαλαιώδη έργα τους δεν ασχολήθηκαν ειδικά με την αγροτική τάξη παρά μόνο με την κεφαλαιοκρατική εξέλιξη και τον ιστορικό ρόλο του προλεταριάτου. Μόνο κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα παρουσιάζεται μια πιο επιστημονική μελέτη (από τους Κάουτσκι, Βάντερβελντ κ.ά.) πάνω στο αγροτικό ζήτημα αλλά και πάλι αντιμετωπίζοντάς το αδρομερώς.

Με τη βιομηχανική επανάσταση στο λυκόφως του 19ου αιώνα άνοιξε μια καινούργια εποχή. Οι αστικές σχέσεις, μετά την εμφύση τους εμφάνιση στον αγροτικό χώρο, μεταφέρονται, ολοκληρώνονται και ανθίζουν στη βιομηχανία. Αυτή η βιομηχανική επανάσταση πραγματοποιήθηκε με τη συμμαχία της νέας αστικής τάξης με τους γαιοκτήμονες. Δεν επρόκειτο απλώς για πολιτικά ή ιδεολογικά κίνητρα. Η ατομική ιδιοκτησία του εδάφους επιτελούσε μια βασική λειτουργία

Ρώσοι αγρότες στη Μόσχα το 1920

στην ανάπτυξη του καπιταλισμού. Επέτρεπε την έξωση του πλεονάζοντος πληθυσμού ο οποίος μετατρεπόταν κατόπιν σε προλεταριάτο. Το μονοπώλιο της γης με τη σειρά του απελευθέρωνε τους δικαιούχους από τη διαρκή υποχρέωση να βελτιώνουν τις τεχνικές της παραγωγής κάτω από τη διαρκή παρότρυνση του συναγωνισμού από τον οποίο κανείς βιομήχανος δεν μπορούσε να ξεφύγει. Το χάσμα ανάμεσα στον εκμοντερνισμό της βιομηχανίας και στη σχετική στασιμότητα της γεωργίας έκτοτε διευρύνθηκε. Η αυτονομία (όχι αυτάρκεια) του αγροτικού κόσμου ενόχλησε βεβαίως την ανάπτυξη του κεφαλαίου, γι' αυτό και το κεφάλαιο προσπάθησε να περιορίσει προοδευτικά το βάρος της γαιοπροσόδου. Με ποιά μέσα; Ασφαλώς το πιο ριζοσπαστικό μέτρο είναι η εθνικοποίηση του εδάφους. **Γι' αυτό και ο Βλάντιμυρ Λένιν τη θεωρούσε όχι σαν σοσιαλιστική μεταρρύθμιση αλλά σαν μια επαναστατική αστική ρύθμιση.**

δειγμα και την παροχή σε αυτούς κοινωνικής βοήθειας για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός».

Μέσω λοιπόν του Κορδάτου βλέπουμε ότι το ΣΕΚΕ (ΚΚΕ), ακολουθώντας τα λενινιστικά διδάγματα μετά το 1920, **έβλεπε την προλεταριοποίηση της εργασίας, ως μια αναγκαία προϋπόθεση για την εκβιομηχάνιση και τη μετάβαση προς το Σοσιαλισμό. Η προλεταριοποίηση δηλαδή της εργασίας θα ήταν ένα αναγκαίο ιστορικό κακό. Μάλιστα, ακόμη και στην περίπτωση όπου το κόμμα αυτό θα ανέβαινε στην εξουσία, δεν θα είχε να λάβει μέτρα κατ' ευθείαν σοσιαλιστικά, αλλά πρωτίστως θα όφειλε να εξασφαλίσει την ολοκλήρωση του αστικοδημοκρατικού μετασχηματισμού της χώρας.**

Ο Αβραάμ Μπεναρόγια[10], από τους ιδρυτές του ΣΕΚΕ (ΚΚΕ), διατύπωσε μια ανάλυση των αγροτών αρκετά διαφορετική από τη μέχρι τότε καθιερωμένη μεταξύ των σοσιαλιστών. Στη μελέτη του «Οι αγρότες στην Ελλάδα», τόνισε ότι οι αγρότες καπνοπαραγωγοί είναι τυπικά μόνο ανεξάρτητοι, ενώ στην πραγματικότητα είναι υποδουλωμένοι στο εμποροβιομηχανικό κεφάλαιο. Δεν δίστασε να διακηρύξει ότι οι αγρότες έπρεπε να θεωρηθούν αποσχημάτιστα ως ιδιότυποι βιομηχανικοί εργάτες. Με τον ίδιο τρόπο, οι σταφιδοπαραγωγοί έλεγε, ήταν ένα είδος προλεταρίων του αγγλικού καπιταλισμού, ο οποίος αγόραζε κατ' αποκλειστικότητα το προϊόν τους. Έτσι, ανεξάρτητα από τις επιφυλάξεις που μπορούμε να έχουμε ως προς τη θεωρητική ακρίβεια της διάγνωσης αυτής, παραμένει γεγονός ότι ο Μπεναρόγια δεχόταν ότι το επαναστατικό δυναμικό των αγροτών **εκφραζόταν δια μέσου της ιδιότητάς τους ως αγρότες και μόνο μέσω αυτού.** Με όμοιο τρόπο και ο Γ. Γεωργιάδης[11], μέλος της ηγεσίας του Κομμουνιστικού Κόμματος το 1921, διαπίστωσε ότι, παρ' όλη την **«δογματική, στείρα και αρνητική πολιτική προπαγάνδα του»**, το Κομμουνιστικό Κόμμα κατόρθωνε να βρίσκει μια σημαντική απήχηση ιδίως μεταξύ των αγροτών, κάτι το οποίο θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε και στη σημερινή εποχή. Λίγο αργότερα, ο Σεραφείμ Μάξιμος, διατύπωσε κατά τρόπο επιγραμματικό **την αντιθετική σχέση η οποία αναπτυσσόταν μεταξύ των αγροτών ως τέτοιων, και του απρόσωπου συστήματος, ως όλου:** **«Διαπιστώνουμε την γενική καταπίεση του καπιταλισμού, ως οικονομίας, ως κοινωνίας και ως Κράτους, πάνω στη μεγάλη μάζα των μισοπρολεταριοποιημένων μικροπαραγωγών αγροτών»**[12].

Με ένα πρώτο λοιπόν συμπέρασμα θα μπορούσαμε να διακρίνουμε ότι η τακτική του ΚΚΕ απέναντι στους αγρότες έπαιρνε κατά κύριο λόγο καιροσκοπική μορφή, που κάτω από μια πολιτική ιδεολογία όπου το θεωρητικό έλλειμμα και η σύγχυση συνόδευε την κοινωνική τάξη του αγρότη, εξαντλούνταν σε αφηρημένα επαναστατικά συνθήματα που συμ

Στις σελίδες του «Ριζοσπάστη» της εποχής, ο Κορδάτος ανοίγει πάλι τη συζήτηση τονίζοντας ότι:

«Η πρότασις εκείνη περί «Εθνικοποιήσεως», εξακολουθεί να είναι αόριστη και να μη δίνει μια προγραμματική κατεύθυνσι στην αγροτική μας πολιτική ούτε στο Θεσσαλικό αγροτικό ζήτημα. Αναγνωρίζω πως η «Εθνικοποίησις» είναι μια θεμελιώδης αρχή του σοσιαλισμού αλλά και μια στοιχειώδης γνώσις και γι' αυτούς τους αρχαίους του κομμουνισμού. Κάμω την παρένθεσιν αυτή για το λόγο πως κ' εγώ εγνώριζα τον όρον αυτόν με τη διαφορά πως ο όρος αυτός θα γίνει πραγματικότης ίσως για το πολύ απώτερον μέλλον της Ελλάδας. Θα είναι μια θεμελιώδης απαίτησις του προγράμματός μας, αλλά δια την μετέπειτα εποχήν.

Η εθνικοποιήσις της γης ούτε στην Σοβιετική Ρωσία δεν είναι ακόμα ένα θετικό γεγονός. Ακόμα και κάτι άλλο, εγώ ουδέποτε ούτε περίσσι στο Συνέδριο (σημ. 1ο Πανελλαδικό Σοσιαλιστικό Συνέδριο, Νοέμβριος του 1918) ούτε προχθές στο «Ριζοσπάστη» απέκρουσα ή αποκρούω την εθνικοποίησις της γης, αλλ' είπα καθαρά κάτι τι άλλο ότι μέχρις ότου φθάσουμε στην εθνικοποίησις της γης θ' αντικρύσουμε τους σημερινούς και αυριανούς πόθους και ανάγκας των αγροτών και κάτι παραπάνω ακόμα ένα σχεδόν τετελεσμένο γεγονός, την ίδρυση των γεωργικών συνεταιρισμών κτλ. Δεν μπορούμε να καθόμαστε με σταυρωμένα τα χέρια και να μιλούμε μόνο για την εθνικοποίηση της γης σαν άμεσο και προσεχές γεγονός. Η χωρίς αποζημίωσι απαλλοτριώσι δεν είναι ένας αναγκαίος συμβιβασμός αλλά μια επαναστατική προπαγάνδα...»[9]

Οι παρατηρήσεις του Κορδάτου ήταν σωστές δείχνοντας παράλληλα ότι η τύχη της μικροϊδιοκτησίας μετά την επικράτηση του Κομμουνισμού έχει διαστρεβλωθεί σημαντικά δημιουργώντας σύγχυση σχετικά με το ζήτημα της εθνικοποίησης της γης. Σαφώς το απώτατο σχέδιο του Κομμουνισμού, μετά την επικράτησή του, είναι να εθνικοποιήσει τη γη και συνεπώς να καταργήσει παντός είδους ιδιοκτησίας της γης κτλ. Όμως, **η εθνικοποίηση της γης και κυρίως της μικροϊδιοκτησίας είναι έργο πολύ μελλοντικό, επιδίωξη πολύ απώτερη.** «Όταν θα καταλάβουμε την πολιτική εξουσίαν», λέει ο Ένγκελς στο βιβλίο του «Το αγροτικό ζήτημα στη Δύση», «ούτε να σκεφθούμε καν θα είναι δυνατόν για την απαλλοτρίωση των μικροϊδιοκτησιών των χωρικών (κατόπιν αποζημιώσεως ή άνευ) όπως θα είμαστε αναγκασμένοι να το κάνουμε για τους μεγάλους γαιοκτήμονας (τσιφλικούχους). Το καθήκον μας σχετικώς με τους μικροϊδιοκτήτες χωρικούς θα είναι να μεταβάλουμε την ιδιωτική τους παραγωγή και ιδιοκτησία σε συνεταιριστική, όχι όμως με τη βία, αλλά με το παρά-

Η γεωργία κατά τη φάση πια της εκβιομηχάνισης όφειλε να προσφέρει στην πόλη περισσότερα προϊόντα, αλλά και να δέχεται από αυτήν σε αντάλλαγμα όχι μόνο καταναλωτικά βιομηχανικά είδη αλλά και κεφαλαιουχικά (λιπάσματα, μηχανήματα, ενέργεια κτλ.) Συνεπώς δηλαδή και εδώ την ενσωμάτωση της περιφερειακής γεωργίας και την κυριαρχία της από τον καπιταλισμό.

Το ξέσπασμα του ανταγωνισμού που υποκινείται ως επακόλουθο, υπονοεί ότι ο μικρός γεωργός οφείλει να ευθυγραμμίζει τις τιμές του με εκείνες των αποτελεσματικότερων ανταγωνιστών, είτε ντόπιων είτε ξένων. Τί σημαίνει η συμπίεση της αμοιβής των γεωργών; Ότι απλώς η αμοιβή αυτή είναι τόσο χαμηλή ώστε η γαιοπρόσοδος να μηδενίζεται και η αμοιβή της εργασίας, στην οποία ανάγεται η τιμή των προϊόντων, να ευθυγραμμίζεται πάνω στην αξία της εργατικής δύναμης. Με αυτόν τον τρόπο το κυρίαρχο κεφάλαιο μηδενίζει τη γαιοπρόσοδο, δηλαδή απαλλάσσεται από το βάρος της ιδιοκτησίας του εδάφους. Ουσιαστικά έτσι προλεταριοποιεί τον εργαζόμενο αγρότη ο οποίος διατηρεί βεβαίως την τυπική ιδιοκτησία του εδάφους, αλλά η ιδιοκτησία αυτή δεν έχει πλέον πραγματικό περιεχόμενο. Διατηρεί επίσης και τη μορφή του εμπορευματοπαραγωγού, ο οποίος διοχετεύει στην αγορά προϊόντα. Στην πραγματικότητα όμως ο παραγωγός αυτός είναι ένας πωλητής εργατικής δύναμης. Η αγοραπωλησία αυτής της εργατικής δύναμης συγκαλύπτεται από τα επιφανειακά γνωρίσματα μιας εμπορευματικής παραγωγής. Έτσι, ο οικογενειακός αγρότης ισοδυναμεί στην πραγματικότητα με έναν κατ' οίκον προλετάριο.

Στη Σοβιετική Ένωση, μετά την επικράτηση των Μπολσεβίκων το 1921, οι χωρικοί στην ύπαιθρο δεν κατόρθωσαν να αξιοποιήσουν τους αγροτικούς κλήρους μετά την διανομή τους, τόσο λόγω της έλλειψης κεφαλαίων και τεχνικών γνώσεων όσο και λόγω του βάρους της φορολογίας σε είδος και αγγαρείες. Με την παράλληλη πληγή της βιομηχανίας και την επακόλουθη κατάπνιξη της εξέγερσης των ναυτών της Κρονστάνδης από τον Λέων Τρότσκι, ο Λένιν έχει ήδη βγάλει τα συμπεράσματά του.

Στο 10ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ ο Λένιν τονίζει: «Οι βασικές μας παραγωγικές δυνάμεις βρίσκονται σε τέτοια κατάσταση φτώχειας, ερείπωσης, εξόντωσης και εξάντλησης, ώστε τα πάντα αυτή τη στιγμή πρέπει να υπαχθούν σε μια θεμελιώδη αναγκαιότητα: με κάθε τρόπο να αυξήσουμε την ποσότητα των προϊόντων μας». Ο Λένιν παραδέχεται ότι οι σκληρές μέθοδοι του «πολεμικού κομμουνισμού» δεν μπορούν να διατηρηθούν. Από την άλλη μεριά κρίνει ότι χωρίς τη συγκέντρωση κεφαλαίων δεν ήταν δυνατή η πραγματοποίηση του εκβιομηχανισμού της χώρας και επομένως η θεμελίωση του Σοσιαλισμού. Ήταν λοιπόν αναγκαίο, για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα και για ορισμένους τομείς να επανέλθει έ-

νας τύπος καπιταλιστικής οικονομίας. Γι' αυτό θα ιδρυόταν ένας ιδιωτικός τομέας, στον οποίο θα επιτρεπόταν ο συναγωνισμός και η ελεύθερη επιχειρηματική δράση. Συγχρόνως όμως το κράτος θα προχωρούσε στην ανάπτυξη ενός σοσιαλιστικού τομέα, που θα συναγωνιζόταν τον ιδιωτικό. Συμπερασματικά, όπως γράφει ο Λένιν «*θεσπίζεται ένα περιορισμένο καπιταλιστικό σύστημα για μια περιορισμένη χρονική περίοδο*».

Με την ανακοίνωση αυτής της πιο φιλελευθεροποιημένης οικονομικής πολιτικής ο Λένιν έδωσε τελικά ιδιαίτερη προσοχή και στα προβλήματα των μεσαίων οικογενειακών αγροτών, τους οποίους και **θεώρησε ως φορείς μιας διαφορετικής μορφής της παραγωγής**. Πρέπει ωστόσο να τονίσουμε ότι η σοσιαλιστική επανάσταση του 1917 στη Ρωσία, **αντί να εξαλείψει την «ατομιστική» οικογενειακή αγροτική παραγωγή, δέχτηκε την εξάπλωση και τη γενίκευσή της**.^[4] Έτσι ο Λένιν, μιλώντας στο 1οο Συνέδριο του ΚΚΣΕ, διαπιστώνει πως «*η αγροτιά μας έγινε πολύ περισσότερο μεσαία απ' ό τι πριν από την επανάσταση, οι αντιθέσεις έχουν αμβλυνθεί, η γη διανέμεται προς καλλιέργεια κατά τρόπο πολύ πιο δίκαιο... Όλα έγιναν περισσότερο ενωμένα, η αγροτιά με δύο λόγια έφθασε στο επίπεδο της μεσαίας αγροτιάς*».

Σε αντίθεση με τη Β' Διεθνή η οποία δεν έδωσε την αρμόζουσα σημασία στο αγροτικό ζήτημα, ο Λένιν προχώρησε βαθύτερα και κάτω από το πρίσμα των μαρξιστικών αντιλήψεων προσπάθησε να μελετήσει πιο συστηματικά το αγροτικό ζήτημα σε όλες του τις μορφές. Γι' αυτό οι αποφάσεις του 2ου Συνεδρίου της Κομμουνιστικής (Γ') Διεθνούς πάνω στο αγροτικό ζήτημα γράφτηκαν από τον ίδιο. Στις αποφάσεις αυτές δίνονται οι βασικές αρχές στα Κομμουνιστικά Κόμματα βάση των οποίων θα κανονίσουν την τακτική τους απέναντι στις μάζες των αγροτών.

Τις αποφάσεις αυτές, πριν ληφθούν αλλά και μετά για μια μεγάλη περίοδο, πολλά κομμουνιστικά κόμματα δεν τις πρόσεξαν, παραγνώρισαν ή και αγνόησαν, καθιστώντας τις στερεότυπα συνθήματα αρθρογραφικής προπαγάνδας για τον κομμουνιστικό τύπο. Γι' αυτό στο 4ο Διεθνές Κομμουνιστικό Συνέδριο ψηφίστηκαν ερμηνευτικές οδηγίες^[5] και στο 5ο Συνέδριο έγινε εκ νέου συζήτηση για το αγροτικό ζήτημα κατά την οποία διαπιστώθηκε ότι τα Κομμουνιστικά Κόμματα καθόλου δεν είχαν εργαστεί μέσα στους αγρούς σύμφωνα με το πνεύμα των αποφάσεων του 2ου Συνεδρίου^[6]. Οι αποφάσεις αυτές ήταν φυσικά γενικές οδηγίες σύμφωνα με τις οποίες τα Κομμουνιστικά Κόμματα θα έπρεπε να αντιληφθούν αλλά και να εργαστούν πάνω στο αγροτικό ζήτημα, καθώς δεν θα έπρεπε συγχρόνως να παραλείπονται και οι ειδικές συνθήκες που επικρατούσαν σε κάθε χώρα, ακριβώς για να είναι εφικτή η διάδοση της προπαγάνδας του Κομμουνισμού μέσα στις αγροτικές μάζες. Αυτό προϋπέθετε φυσικά ότι τα κατά τόπους Κομμουνιστικά Κόμματα εί-

χαν διέλθει την οργανωτική διαδικασία και είχαν αναγνωριστεί από την εργατική τάξη ως πολιτικοί οργανισμοί.

Στην Ελλάδα, μετά το πρώτο Συνέδριο της «Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας» με τη συμμετοχή 214 σωματείων όπου κυριαρχούνταν από τις διάφορες σοσιαλιστικές τάσεις, μεθοδεύονται οι προσπάθειες για τη δημιουργία ενός ενιαίου πολιτικού οργανισμού. Έτσι, σαν επιστέγασμα αυτών των προσπαθειών, ιδρύεται το 1918 το «Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδας», το οποίο το 1920 θα προσχωρήσει στην Γ' Διεθνή και αργότερα θα μετονομαστεί σε «Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας».

Το ΣΕΚΕ (ΚΚΕ) από τη στιγμή που ιδρύθηκε έδειξε βεβαίως με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο ενδιαφέρον για το αγροτικό ζήτημα, αλλά **ούτε έτοιμες μελέτες υπήρχαν για την όλη αγροτική οικονομία της χώρας ούτε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους ήταν δυνατόν να κατατοπιστεί θεωρητικά και να έχει ξεκάθαρη γνώμη για τη λύση του αγροτικού ζητήματος**. Γι' αυτό και δεν είχε ένα συγκεκριμένο αγροτικό πρόγραμμα δράσης άμεσων απαιτήσεων. Στο Β' Συνέδριο του ΣΕΚΕ τον Απρίλιο του 1920 ορίστηκε από την τότε Κεντρική Επιτροπή εισηγητής του αγροτικού ο Γιάννης Κορδάτος, από τους θεμελιωτές του Μαρξισμού στην Ελλάδα ο οποίος και δικαίως θεωρείται ως ένας διανοητής ευρύτατα αντιπροσωπευτικός του ελληνικού σοσιαλιστικού κινήματος. Η εισήγηση του Κορδάτου αν και υιοθετήθηκε από την Κεντρική Επιτροπή έμεινε έκθετη στο Συνέδριο και ακόμη περισσότερο καταπολεμήθηκε από τον Κεντρικό Επίτροπο Π. Δημητράτο.^[7] Η εισήγηση αυτή, αν και θεωρήθηκε εσφαλμένη στο ζήτημα της πολιτικής του κόμματος απέναντι στους συνεταιρισμούς, στη βάση της θεωρήθηκε σωστή, όπως απέδειξαν μάλιστα και οι μετέπειτα δημοσιευμένες θέσεις για το αγροτικό ζήτημα της Γ' Διεθνούς. Το Συνέδριο όμως στην πλειοψηφία του την απέρριψε και ψήφισε κάτω από χειροκροτήματα μερικών υπερκομμουνιστών τότε ακροατών του την «Εθνικοποίηση της γης» (πρόταση Δημητράτου).^[8]

Το ιδρυτικό συνέδριο του ΣΕΚΕ στον Πειραιά, τον Νοέμβριο του 1918